

Деркачова О.С.

доктор філологічних наук,

професор кафедри української літератури

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

ДИДАКТИЧНИЙ КОМІКС: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

***Анотація.** У статті розглянуто дидактичний комікс у системі освітніх інновацій у процесі підготовки майбутніх вчителів до їхньої практичної діяльності, враховано його переваги як візуального засобу репрезентації навчального матеріалу. Представлено різні види роботи з ним – від опрацювання готового малюнку до створення нового як за готовим сюжетом, так і за власним, з використанням сучасних цифрових інструментів.*

***Ключові слова:** комікси, дидактичні комікси, освітній процес, інновації, цифрові інструменти.*

***Derkachova O. Didactic Comics: An Innovative Approach in the Development of Future Teachers. Abstract.** The article deals with the didactic comic book in the system of educational innovations in the process of preparing future teachers for their practical activity, taking into account its advantages as a visual means of representing educational material. Different types of work with it are presented - from studying a ready-made comics to creating a new one, both based on a ready-made plot and on one's own, using modern digital tools.*

***Keywords:** comics, didactic comics, educational process, innovations, digital tools.*

Актуальність дослідження визначається потребою швидкої адаптації до динамічних змін в освітньому процесі, прагненні осучаснити методики та практики навчання, щоб вони не тільки відповідали потребам сучасних учнів, а

й були для них цікавими. Дидактичний комікс є гарною знахідкою в навчанні школярів будь-якого віку.

Комікс – зразок візуального мистецтва, особливий тип розповіді історії, в якій органічно та нерозривно поєднується малярство та вербальна складова. Вони давно вже стали частиною світової читацької культури і впевнено увійшли в освітній процес: мальопис як готовий освітній продукт, мальопис, створений вчителем, мальопис, створений учнями. Дидактичні комікси – це як готові, так і створені власноруч чи на відповідних цифрових платформах мальописи, що використовуються в освітньому процесі з навчально-виховною метою.

Пошук вчителем ефективних технологій для розвитку умінь та навичок учнів, передбачених Концепцією НУШ, рано чи пізно приводить його розуміння потреби візуалізації навчального матеріалу, і одним із них, дієвим та цікавим, є коміксування. Робота з коміксами, їх створення не тільки візуалізує навчальний матеріал, а й стимулює розвиток творчих здібностей учнів, підвищує інтерес до навчання.

Мета нашого дослідження – визначення дидактичного потенціалу мальописів в освітньому процесі та способів їх створення під час навчання майбутніх вчителів.

Виклад основного матеріалу. Книги Скотта МакКлауда «Розуміння коміксів» (1993), Ренді Дункана, Метью Сміта та Пола Левіца «Сила коміксів» (2015) є ґрунтовними дослідженнями історії виникнення та становлення культури коміксів, їхньої структури та змістовного наповнення. С. МакКлауд розмірковує про знакову природу зображень у коміксах, їхні часові та просторові особливості, а також про їхню можливу еволюцію [7]. Автори «Сили коміксів» розповідають про історію коміксів, форму та культуру мальованих історій, а також пропонують класифікацію жанрів коміксів та їхніх наративних моделей [1].

Ісаєва О. використання креолізованих текстів, у тому числі і мальописів, вважає необхідною складовою у розвитку читацьких інтересів учнів, які є здебільшого візуалами у сприйнятті інформації. Лілік О. зазначає, що «використання коміксів у навчально-виховному процесі сприятиме розвитку

усного й писемного зв'язного мовлення учнів, підвищенню рівня їхнього самоусвідомлення, самоконтролю й здатності до самоаналізу й рефлексії, а також інтенсифікує розвиток креативності учнів засобами української літератури» [6, с. 194]. Боковець Л. зауважує, що «формат коміксу дозволяє наочно та змістовно передати складні ідеї чи концепції за допомогою мінімальних художніх засобів, а створення власної історії у коміксах дозволяє зацікавити кожного учня та утримувати увагу школярів упродовж усього уроку» [9].

В освітньому процесі можемо використовувати як наявні у культурно-мистецькому просторі мальописи, так і створювати власні – чи то за мотивами творів, чи то оригінальні, пропонувати учням конкретні теми для створення коміксів чи створювати разом із ними продовження історії, змінити фінал тощо.

Дидактичний потенціал застосування коміксів в освітньому процесі потужний і не розкритий ще до кінця, а отже, постає потреба оновлення шляхів підготовки вчителя, здатного обирати сучасні та ефективні технології навчання, до яких належить і робота з коміксами.

Студентам пропонується читання та аналіз коміксів з урахуванням змістово-композиційних компонентів, ознайомлення зі структурою мальописів для розуміння та можливостей створення власних у подальшому. Особливу увагу звертаємо на текстову частину, яка є важливим доповненням до візуалу, але не повинна переобтяжувати малюнок. Також пропонуємо студентам сформулювати список коміксів для читання з учнями та радимо звернути увагу на новітні українські комікси, комікси, присвячені історії України, навчальні мальописи.

Згодом переходимо до створення коміксів. «У сучасному світі цифрові технології стали не лише необхідним, але й невід'ємним інструментом для трансляції гуманітарних знань. Він включає в себе різноманітні програми, онлайн-ресурси та інтерактивні платформи, які відкривають нові можливості для гуманітаріїв у трансляції своїх досліджень та знань суспільству» [2, с. 165-166]

У роботі використовуємо найчастіше такі платформи: Canva (вебплатформа для дизайну, де можна створювати постери, презентації, логотипи, структуровані зображення за готовими шаблонами), StoryboardThat (за

методом drag-and-drop створюємо місце дії, обираємо персонажів, можемо показати їх емоцію та рух, обрати їм одяг, локації), My Storybook (вебплатформа для створення онлайн-книг з готовими проілюстрованими сторінками), Pixton (для створення коміксів і з готовими зразками).

Спочатку на основі прочитаних книг, наприклад, тих, які опрацьовували під час вивчення дисципліни «Література та інклюзія» студенти обирають один епізод, прописують репліки або використовують наявні у творі і створюють елемент історії на одній із зазначених вище платформ. Наприклад, кілька сцен за мотивами оповідання А. Маслюха «Трамвай № N».

Під час вивчення дисципліни «Дидактичні комікси у початковій школі» спочатку увагу звертаємо на вивчення можливостей платформ для створення мальовписів. Також частину роботи виконуємо за допомогою чату GPT, що економить час для розробки історій або створення зображень. Використання генераторів тексту/зображень дає змогу з легкістю генерувати картинки за текстовими запитамі. Це дозволяє створювати цікаві завдання та розширювати можливості здобувачів освіти [4, с. 158].

Наприклад, за готовими зображеннями пропонуємо студентам заповнити мовленнєві бульбашки відповідним текстовим матеріалом або продовжити історію:

Також як один із варіантів роботи студентам пропонуються згенеровані чатом GPT діалоги, до яких вони повинні створити зображення.

Ось діалог із шести реплік про важливість турботи про рідну людину:

Марина: Останнім часом помітила, що мама виглядає дуже втомленою. Мабуть, треба їй більше допомагати.

Олег: Так, турбота про рідних дуже важлива. Вони завжди дбають про нас, але їй потрібна підтримка.

Марина: Правда. Я думала, що вона справляється з усім, але, здається, їй важко.

Олег: Давай разом організуємо більше часу для відпочинку для неї. Можемо взяти на себе частину справ.

Марина: Це гарна ідея! Мама завжди допомагала нам, а тепер ми можемо подбати про неї.

Олег: Згоден. Турбота про рідних – це не просто обов'язок, це спосіб показати нашу любов.

☺ ☹ 🗨

Ось діалог із шести реплік про кошеня:

Оля: Максиме, дивись, тут кошеня! Воно сидить під деревом і тремтить. Напевно, заблукало.

Максим: Бідолашне... Давай заберемо його додому? Нехай зігріється, нагодуємо його.

Оля: Давай! Воно зовсім маленьке. Я знайду коробку і ковдру для нього.

Максим: Добре. А я тим часом пошукаю в нас корм, щоб його підгодувати.

Оля: Глянь, воно вже муркоче! Мабуть, відчуло, що тут безпечно.

Максим: Так, тепер у нього є новий дім. Може, назовемо його Сніжок?

Наприклад:

Такі види роботи розраховані на вдосконалення навичок роботи з цифровими інструментами, а в подальшому переходимо до створення самостійної комікс-історії, як наприклад, під час вивчення дисципліни «Мистецтво сторітелінгу у професійній підготовці майбутніх педагогів»:

Важливим у роботі з коміксами є розуміння того, що комікс – це не випадкова група малюнків, а система, об'єднана певною ідеєю, яку доповнює, пояснює, увиразнює слово. Таку органічну єдність не завжди вдається створити, адже типовою помилкою під час створення мальовиписів є бажання вмістити на панель максимум текстового матеріалу, передати ідею за допомогою слів, а не поєднанням візуальної та вербальної складових. Для вдосконалення навичок

Висновки. Комікс є важливою інноваційною технологією, де поєднання візуальної та вербальної основ допомагають зробити навчальний матеріал цікавим і доступним, підвищує читацький інтерес, активізує пізнавальну сферу. Робота з ним полягає в опрацюванні наявних вже малюнків, що є яскравими зразками візуального мистецтва, ознайомленні з цифровими інструментами, за допомогою яких можна створити власну історію, вивчення алгоритму створення малюнків (тема, прописування історії (сюжет, персонажі, репліки), вибір платформи, використання штучного інтелекту за потреби. Набуті знання та навички майбутні вчителі зможуть застосувати у своїй подальшій практичній діяльності для стимулювання та розвитку читацької, творчої та пізнавальної активності учнів.

Література

1. Данкан Р., Сміт М., Левіц П. Сила коміксів. Історія, форма й культура. Київ: ArtHuss, 2020. 512 с.
2. Дереза О., Водяницький І. Використання штучного інтелекту в дизайні. *Українські студії в європейському контексті*. 2024. № 8 С. 155-160.
3. Деркачова О. Російсько-українська війна у коміксах «Кіборги». *Помежів'я історій. Націотворчі, культурні та туристичні виміри минулого і сьогодення України*: Колект. монограф. / Заг. наук. ред. І. Монолатія, Л. Польової. ІваноФранківськ: ЛілеяНВ, 2023. С.120-146.
4. Землянська А. Технології трансляції в гуманітарних науках: досвід і сучасний стан. *Українські студії в європейському контексті*. 2024. № 8 С. 161-170.
5. Ісаєва О. Креолізований текст на уроках світової літератури як фактор активізації читацької діяльності. URL: media.ipro.kubg.edu.ua/wp.../isaeva_kreolizovanyj_tekst.doc. (дата звернення: 02.09.2021).
6. Лілік О. Особливості використання коміксів на уроках української літератури. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*, 2021. (17), 185-197.
7. Макклауд С. Зрозуміти комікси. Київ: Рідна мова, 2019. 224 с.

8. Нежива Л., Шкуренко О. Методичні особливості застосування коміксів у процесі підготовки вчителів початкової школи. *Open educational e-environment of modern University*, № 16 (2024). С. 92-105.
9. Створюємо комікси. *Центр професійного розвитку педагогічних працівників Гребінківської міської ради*. 2024. URL: <https://grcprpp.gov.ua/news/1707402416/>
10. Чикалова Т. Г. Дидактичні можливості використання коміксів на уроках у початковій школі. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Випуск 20. Т. 3. С. 52-55.